

Blåsippan

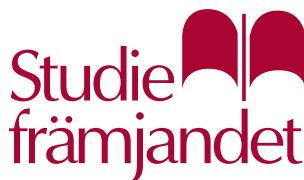
Nr 1 • 2016 Årgång 8

Botaniska Föreningen i Västmanlands län

Innehåll

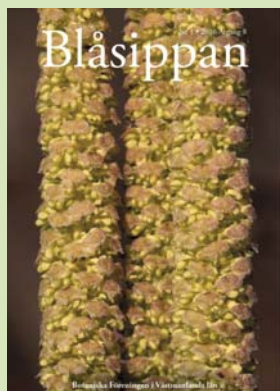
Artportalen – en riktig guldgruva 3	Bo Eriksson under lupp 28
Program 2016 4	Kluringen 30
Artrik vinterbotanik på Björnön 5	Om föreningen 31
Länsinventering av kärlväxter 8	
Årets växt 2016 – Smörbollor 10	
Scharlakansvårskål – tidig färgklick ... 12	
Sparsamt med fynd av ögonpyrola 13	
Mossor från början 14	
Knäckepil blev grönpil 17	
Jätteloka inventeras i Västerås 19	
Invasiva arter i Västmanlands län 20	
Lavar från början 24	
Hassel bjuder våren i ett nötskal 27	
Botanisera på Facebook 27	

Botaniska Föreningen
i Västmanlands län samarbetar
med Studieförbundet
Västmanland

Studieförbundet är partipolitiskt,
fackligt och religiöst obundet.
Profilområden är djur, natur, miljö
och kultur.

www.studieforamjandet.se/vastmanland

Blåsippan nr 1 2016, årgång 8

ISSN 2002-2883

Omslagsbild: Hanhänge av hassel *Corylus avellana*.

Foto: Bengt Stridh

Övriga fotografier: Respektive artikelförfattare, om ej annat anges.

Blåsippan ges ut två gånger per år till medlemmar i Botaniska Föreningen i Västmanlands län. Tidigare nummer: www.bfiv.se

Redaktion: Jan Petersson och Tina Nordberg.

E-post för manus och bilder: jan@contenttera.se

Tryck: Arkitektkopia, Eskilstuna, 2016

Artportalen – en riktig guldgruva

Redan när föreningen bildades 2008 var jag övertygad om att vi skulle använda Artportalen (AP) som databas för våra fynd i projektet att inventera Västmanlands flora. Eftersom AP redan fanns behövde vi inte ägna tid åt att bygga upp och underhålla en databas, som båda kräver mycket tid och kunskap. Det var bättre att vi satsade vår tid på att inventering i fält eller för andra uppgifter inom föreningen.

En ofantlig fördel med AP är att alla uppgifter omedelbart blir tillgängliga för alla och inte bara för en liten initierad grupp. Traditionella metoder i tidigare floraprojekt gjorde att det vanliga dröjde årtionden innan uppgifterna blev allmänt tillgängliga i en tryckt flora. AP kan även användas som en bild databas om vi lägger in våra bilder där. Bildhanteringen fick ett stort lyft när AP 2 startade, då de tillätna bildstorlekarna ökades.

En eller annan nackdel går förstås att hitta med AP, men fördelarna är så mycket större. Största nackdelen är att det saknas en validering av de växtfynd som läggs in i AP. Vi får därför räkna med att det finns en del felaktiga uppgifter. I föreningen har vi inte haft ork eller resurser att starta en systematisk validering och ingen nationell verksamhet är startad för kärlväxter.

När vi upptäcker sådant vi skulle vilja ha eller sådant som inte fungerar ska vi utnyttja ”Tyck till”-funktionen i AP. Om alla hjälper till med att ”tycka till” blir AP allt bättre med tiden.

Sedan starten av floraprojektet 2009 har

mer än 100 000 fynd av kärlväxter från länet lagts in i AP, som därigenom blivit en guldgruva för alla som privat eller i arbetet är intresserade eller i behov av vilka fynd som kan finnas i ett visst område. Vi kan alla höja kvaliteten på uppgifterna genom att förutom de obligatoriska uppgifterna även alltid ange biotop och gärna även stadium samt för ovanligare arter antal. Använd gärna också kommentarsfältet för att där ge ytterligare information. Utförliga uppgifter uppskattas av alla, både nu och i framtiden.

Uppgifter om stadium kan användas för fenologistudier, som på sikt kan ge indikationer om klimatförändringar. Stadium är också till god hjälp vid eftersök av en viss art. Ett aktuellt exempel är årets växt smörboll. När blommar den i vårt län? Av de 17 äldre fynd som finns i AP finns uppgifter om stadium endast för tre och endast ett gäller blommande plantor, den 10 juli 1987. Vi har därför ingen bra koll på när smörboll blommar hos oss. För endast två av fynden anges antal. Om vi gör återfynd blir det därmed svårt eller omöjligt att säga om arten ökat eller minskat på lokalerna.

Av de 22 949 fynd av kärlväxter 2015 som fanns inlagda i AP den 13 mars fanns uppgift om stadium för 35 procent av fynden och för 19 procent angavs blomning. Vi bör därför lägga mer krut på att ange stadium.

Vet du förresten vilken vild kärlväxt som är den som blommar tidigast i vårt län? Svar finns på sidan 27.

Bengt Stridh, ordförande

Söndag 12 juni, kl 10-16

Gemensam inventering i gemensam atlasruta

Vi besöker atlasrutan 12G4i Bännbäck med få fynd inlagda i Artportalen. I nordligaste delen av länet, vid Dalälven.

Samling: Möklinta kyrka.

Ledare: Einar Marklund, 0220-364 01.

Söndag 19 juni, kl 13 till cirka 16

De vilda blommornas dag i Virsbo

Samling: P-platsen vid Virsbo Folkets hus

Kontaktperson: Einar Marklund, 0220-364 01.

Ledare: Sören Larsson

Samarrangemang med Ramnäs-Virsbo Naturklubb, Naturskyddsföreningen Surahammar och Svenska Botaniska Föreningen.

Söndag 19 juni, kl 14 till cirka 17

De vilda blommornas dag i Sala

Vi besöker intressanta växtlokaler i Salatrakten.

Samling: Mikaelgården parkering vid Kristina kyrka, Sala

Ledare: Bo Eriksson, 070-510 57 21.

Samarrangemang med Naturskyddsföreningen och Svenska Botaniska föreningen.

Söndag 19 juni, kl 10 till cirka 14

De vilda blommornas dag i Västerås

Vi gör en kort vandring bland den rika floran i betesmarken Vedby hage. Över 200 arter av kärlväxter har påträffats i betesmarken, däribland de rödlistade backsmörblomma, baktimjan, månårsbräken och ängsskära. Vid besöket 2015 sågs 620 månårsbräken, vilket är den högsta noteringen under 2000-talet i Västmanlands län.

Samling: Kl 10:00 för samäkning från Bryggargården, Västerås. Ankomst till Vedby hage kl 10:15.

Ledare: Bengt Stridh, 021-522 58

Samarrangemang med Naturskyddsföreningen och Svenska Botaniska Föreningen.

Lördag 2 juli, kl. 10 till cirka 15

Brandområdet

Vi besöker det stora brandområdet Hälleskogsbrännan för att titta på blommande svedjenäva, andra kärlväxter och svampar. Även Örebro Läns Botaniska Sällskap är inbjudna till utflykten.

Samling: OKQ8, Enbärsvägen 2, vid infarten

till Surahammar. Därifrån samäkning kl. 10:00 i egna bilar.

Ledare: Bengt Stridh, 021-522 58 och Tom Sävström, 0220-337 29.

Lördag-söndag 9-10 juli

Inventeringshelg vid Dalvälen

Vi delar in oss i grupper och inventerar i 5x5 km rutor. Alla kan delta oavsett tidigare kunskaper, vi delar in grupperna så att det finns någon erfaren i varje grupp.

Boende i Pensionat Åsgården, Möklinta. Boende inklusive middag och matsäck till dag två inklusive frukt, kaffe och mackor kostar 550 kr per person om man bor i dubbelrum och 700 kr per person om man vill bo i enkelrum.

Anmälan görs till: Kenneth Nordberg, 073-934 82 85 senast 10 juni. Ange om du vill ha boende (dubbelrum eller enkelrum), middag och matsäck dag 2.

Lördag 30 juli, kl 10-18

Floraväktarutflykt till ön Valen iHjälmaren

För floraväktare och andra intresserade av floraväxteri. Mer info kommer via hemsida och e-post.

Anmälan till: Einar Marklund, 0220-36401 senast den 23 juli.

Ledare: Einar Marklund, 0220-364 01.

Söndag 14 augusti, kl 10-16

Gemensam inventering i atlasruta

Vi besöker atlasrutan 12G4i Bännbäck med få fynd inlagda i Artportalen. I nordligaste delen av länet, vid Dalälven.

Samling: Möklinta kyrka.

Ledare: Bengt Stridh, 021-522 58

Söndag 18 september, kl 11-14

Kryptogamer. Lavar, mossor och svampar.

Samling: Långholms brygga, Ängsö.

Ledare: Tina Nordberg, 070-303 16 10, och Tom Sävström, 0220-337 29

Söndag 20 november, kl. 15-18

Höstmöte

Program: Föredrag, information om Årets växt, länsinventeringen, Floraväxteriet med mera. Föreningen bjuder på fika.

Plats: Vita skolan i Ramnäs, Bergslagsvägen 72, mitt emot Coop. Parkera bakom skolan.

Artrik vinterbotanik på Björnön

Av Bengt Stridh

Den 20 februari 2016 hade föreningen årets första utflykt. Det var första gången vi hade vinterbotanik som ämne. Vi samlades vid Björnöhalsen, mitt på Björnön utanför Västerås. Vi gick sedan söderut till ön Rågsäcken, Björnöborg och åter Björnöhalsen. Vi var elva deltagare som hade en givande utflykt trots frisk vind, snöfall och lite snö på marken, vilket försvårade markskådandet.

Vi såg 87 taxa av kärlväxter, inklusive de som bara bestämdes till släkte. Vi hjälptes åt med artbestämningarna. Då vi hade lite olika kunskaper om vilka växtgrupper matchade vi varandra bra. Innan vi började tipade vi hur många taxa vi skulle se. Tipsen varierade mellan 27 och 83, där Lasse Gustavsson kom närmast och där vi överträffade allas förväntningar.

Skogslind *Tilia cordata* på avverkat område.
Foto: Bengt Stridh

Fåtal gröna

Vinterbotanik är av naturliga skäl betydligt svårare än under sommaren. De flesta kärlväxter består av vinterståndare, olika hur vi är vana att se dem när de är gröna. Det vara bara ett fåtal växter som vi såg gröna blad på. Till dessa hörde, förutom barrträden, harsyra *Oxalis acetosella* (under snö), häckvicker *Vicia sepium*, jordreva *Glechoma hederacea*, mistel *Viscum album*, nejlikrot *Geum urbanum* (basala blad under snö), skogsbräken *Dryopteris carthusiana*, teveronika *Veronica chamaedrys*, vecketåg *Juncus effusus* och ärenpris *Veronica officinalis*.

Mistel är grön året runt och därmed lättast att inventera vintertid, då värdträden släppt sina löv. Vi såg bland annat elva mistlar i två olika grupper av hassel *Corylus avellana* i ett område där skogen i övrigt avverkats och där man nu gjort betesmark. Hassel är hos oss en ovanlig värd för mistel. När jag under 2009-2011 vintertid inventerade mistel främst öster om Västerås stad fann jag bara mistel i en enda hassel av 726 olika träd med mistel. Bertil Walldén anger i "Misteln vid dess nordgräns" (SBT 1961) att han 1951 hade funnit 117 mistlar i 35 hasselträd av sammanlagt 1 898 träd med mistlar.

En intressant art är hampflockel *Eupatorium cannabinum*, som vi såg på ön Rågsäckens strand. Den har visats sig vara relativt vanlig på exponerade stränder vid Mälaren, där den nästan alltid växer precis i vattenbrynet. Den har mycket få förekomster i länet utanför Mälarens eller Hjälmarens stränder och den har därmed en mycket snäv nisch i länets flora.

Coloradogran *Abies concolor* och douglasgran *Pseudotsuga menziesii* har vid Björ-

*Deltaägarna samlade under en storvuxen douglasgran *Pseudotsuga menziesii*. Foto: Bengt Stridh*

nöborg den enda i Artportalen inlagda fyndplatsen i länet med för yngning. Där finns stora, gamla träd, som en gång i tiden planterades. De lades in i Artportalen som "ospontana" och som därmed visas med hakparenteser runt namnet. Det fanns också några mindre buskar eller små träd som var spontant självföryngrade.

På grova och gamla tallar *Pinus sylvestris* vid Björnöhalsen fanns den rödlistade (NT) svampen talticka *Phellinus pini* på flera träd.

Ospontan i Artportalen

När det gäller begreppet spontan skulle det behövas en utförligare beskrivning i Artportalens användarguide med exempel på olika fall så att användarna vet hur man ska rapportera. I användarguiden står "Ospontan markerar du om arten antas vara spontan, det vill säga förrymd, introducerad eller av osäkert ursprung...". Ibland läggs fynd av exempelvis stora träd, som man får anta planterats en gång i tiden, in som kvarstående, utan att man anger "ospontan". Rätt eller fel?

Som alltid underlättar det för användaren om man skriver en kommentar till sina ovanliga fynd. Skriv därför mera kommentarer! När det gäller exotiska träd kan man ange om det bara var gamla stora träd eller om det också fanns självföryngring och i sådana fall hur många buskar eller träd och hur stora de var. Exempelvis verkar silvergran *Abies alba* föryngras tämligen lätt i Västeråstrakten,

men de små buskarna betas vanligen hårt och hinner sällan bli träd.

Douglasgran *Pseudotsuga menziesii* med kottar, Björnöborg. Foto: Bengt Stridh

Coloradogran *Abies concolor*, Björnöborg. Foto: Bengt Stridh

Talticka *Phellinus pini* på tallstam. Foto: Bengt Stridh

Fynd av hampfflockel *Eupatorium cannabinum* i länet, från Artportalen.

Vinteraktivt botaniserande. Foto: Einar Marklund

Länsinventering av kärlväxter har klättrat

Av Bengt Stridh

Drömgränsen 100 000 fynd av kärlväxter i länet sedan länsinventeringen startade är passerad! För åren 2009–2015 hade hela 101 234 fynd lagts in i Artportalen till och med 28 mars i år.

Fjolåret blev ett rekordår med hela 23 061 fynd, där vi fick draghjälp av inventeringar av ängs- och hagmarker samt mistel inom Västerås kommun. Totalt fanns 160 552 fynd av kärlväxter från länet i Artportalen till och med 2015, där föreningen genom Kenneth Nordberg bidragit med inläsning av cirka 12 650 fynd från ängs- och hagmarksinventeringar 1984 respektive 1988-1990.

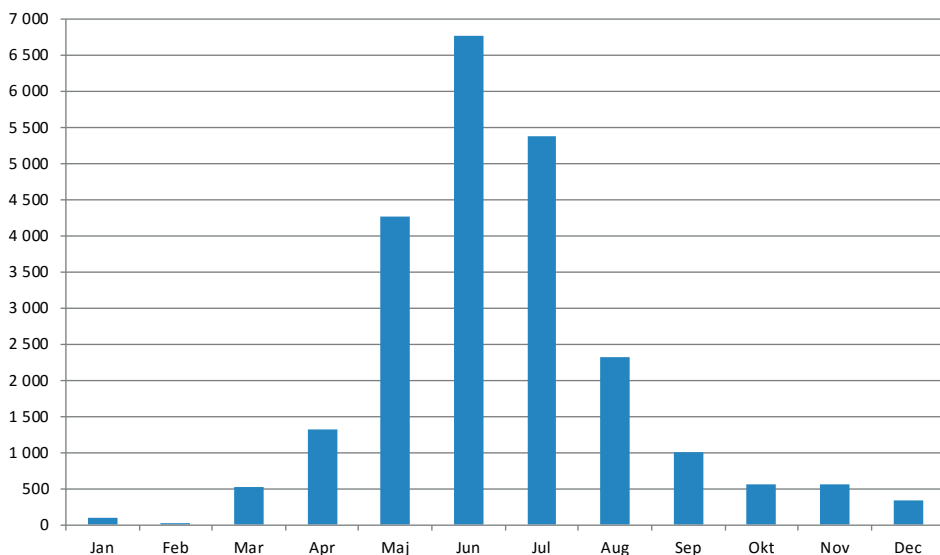
Västerås är den kommun i länet som har flest antal fynd, 40 030, under 2009-2015. Räknar man antalet fynd per kvadratmeter ligger dock Surahammars kommun

Sommarängens kalejdoskop. Foto: Tina Nordberg

i klar topp med 57,1 fynd per kvadratkilometer. I ytan ingår både land och vatten, till skillnad från tidigare redovisningar då endast land ingått.

Om man räknar antal fynd per invånare blir Surahammars dominans ändå större med

Kärlväxtobservationer i Västmanlands län 2015, inlagda i Artportalen. Uttag 2016-03-28.

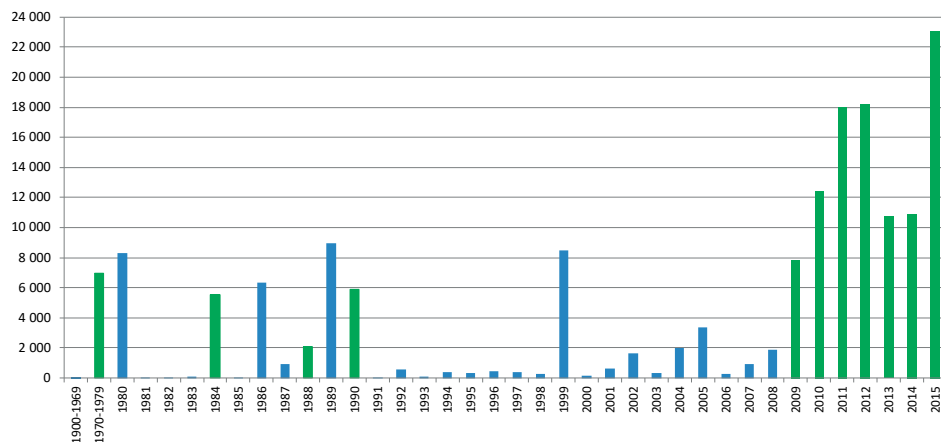
över 100 000 fynd i Artportalen

2 108 fynd per 1 000 invånare. I Arboga och Skinnskatteberg, med fyra respektive fem fynd per kvadratkilometer, finns god potential till ökning.

Under 2015 blev det nytt rekord för antal inlagda fynd i Artportalen under en månad. Det var under juni som det blev 6 757 fynd,

där inventeringen av ängs- och hagmarker inom Västerås kommun var en starkt bidragande orsak. Även juli, med 5 369 fynd, slog det gamla rekordet från juli 2012 med 5 238 fynd. Under juli gjorde inventeringen i brandområdet att det blev många fynd.

Kommun	Fynd 2009-2015	Fynd per km ²	Fynd per 1 000 invånare	Yta, km ²	Andel vatten, %	Antal invånare
Surahammar	21 057	57,1	2 108	369	7	9 990
Västerås	40 030	35,2	276	1 138	16	145 275
Hallstahammar	2 708	15,0	173	180	6	15 665
Fagersta	4 361	14,0	329	310	13	13 255
Kungsör	3 026	13,3	363	227	11	8 340
Köping	7 864	12,2	308	644	6	25 506
Sala	12 666	10,5	574	1 204	3	22 036
Norberg	4 223	9,4	729	448	7	5 792
Skinnskatteberg	3 607	5,0	806	718	8	4 478
Arboga	1 692	4,0	122	419	22	13 819
Västmanlands län	101 234	17,9	383	5 659	10	264 156

Antal kärleväxtfynd per år i Västmanlands län, Artportalen 1900–2015. Gröna staplar markerar år då BFiV varit aktiv, där år före 2009 gäller inlästa uppgifter från Malmgrens kartotek och rapporter från länsstyrelsen. Uttag 2016-03-28.

Årets växt 2016

Smörbollar

Av Ulla-Britt Andersson & Bo Eriksson

*Smörbollar Trollius europaeus.
Foto: Tina Nordberg*

Smörbollar *Trollius europaeus* är en flerårig ört som blir 70 centimeter hög. Stjälken är kal, ogrenad och har nertill vissna bladrest. De nedre bladen är långskaftade och fem-flikiga. Blomman är gul, klotrund och mäter 2,5–3 centimeter.

De många foderbladen (10–15) är gula, kupade och omsluter de mindre kronbladen, som också är 10–15 till antalet. Inuti blommorna finner man ofta en liten fluga av släktet *Chiastocheta* som pollinerar växten och vars larver lever av fröna.

Många lokala namn

Blomningen sker maj till juli och var något som uppmärksammades i det gamla bondesamhället. I Norrland kallades växten laxblomster eftersom den visade sina blommor när laxen gick till och det viktiga fisket kunde börja. Andra välkända namn är daldockor och bullerblomster.

Smörbollar växer i större delen av Sverige men med tyngdpunkt i den norra halvan. Växtplatserna är fuktiga, gärna översilade och näringsrika. Ofta är lokalerna hävdade genom slätter eller måttligt bete men smörbollar klarar även några års ohävd. Betesdjuren låter plantorna stå kvar då de smakar mycket skarpt. Högörtängar, glesa lövskogar, fjällbjörkskogar, i kanten av skogskärr, längs vägkanter och bäckar är exempel på ställen där arten kan växa. I åtminstone delar av södra av Sverige verkar smörbollar ha minskat i utbredning. Växten odlas ibland och kan då sprida sig ut i mer naturlig vegetation.

Smörbollar i Västmanlands län

I Västmanlands län har smörbollar hittats i nordvästra och västra delarna samt ett fynd i Kungsör under inventeringen för Sörmlands flora (en del av Kungsörs kommun ligger i landskapet Södermanland). Sex lokaler är

i Norberg, en lokal i Fagersta, två i Skinnskatteberg, en i Köping, en i Arboga samt en i Kungsör.

Bo Eriksson har blivit visad ytterligare en lokal i Åvestbotrakten, Fagersta, cirka 1980, så det bör ha funnits flera lokaler i dessa kommuner. Lämplig inventeringstid är andra halvan av juni, eventuellt en bit in i juli.

Smörbollsbladen är mycket lik midsommarblomsters blad men är lite blankare, något styvare och lite mer gröngula. Ta ett blad av midsommarblomster och jämför med om du är osäker på en icke-blommande smörbollar.

Rapportera dina fynd

Under 2016 behöver vi din hjälp att rapportera fynd av smörbollar. Du kan rapportera

Tidigare fynd av smörbollar i länet, registrerade i Artportalen:

- Fridhem, Fagersta 1996 (ej återfunnen 2011-2015)
- Bastnäs, Skinnskatteberg 2003 (första fynd i AP 1973)
- Kalkugnsberget, Arboga 1989
- Svan, V Skedvi, Köping 1989
- Kallmora, Norberg 1988
- Ö. Djupkärra, Norberg 1985 (1974)
- Håtorpet, Norberg 1985
- Håhyttan, Norberg 1985
- Gäsjö, Norberg 1985
- Torpa, Kungsör 1980 (eller tidigare)
- Vallsjön, Karbenning, Norberg 1980
- Skräppbo, Skinnskatteberg 1973

direkt på Artportalen: www.artportalen.se
Försök att uppskatta antal plantor av smörbollor. Under rubriken "Biotop" kan du endera använda dig av de fasta alternativ som

finns eller skriva i fri text, exempelvis högörtäng och fjällbjörkskog. Anteckna gärna eventuella följeväxter.

Följ med ut i smörbollornas marker

Botaniska Föreningen i Västmanlands län planerar att göra en kvällsutflykt till exempelvis lokalerna i Norberg för att hjälpas åt att hitta eventuellt kvarstående smörbollor.

Sannolikt blir utfykten under andra halvan juni då våra smörbollor bör blomma.

Är du intresserad av att följa med så hör av dig till Bo Eriksson. Om du vill kan du även rapportera till Bo.

Bo Eriksson
Aspvretsvägen 4
733 60 Västerfärnebo
070-510 57 21
Bo.R.Eriksson@spray.se

*Smörbollor Trollius europaeus.
Foto: Tina Nordberg*

Scharlakansvårskål – en tidig färglick

Scharlakansvårskål *Sarcoscypha coccinea* är en av våra färgstarkaste skålsvampar som kommer tidigt på våren efter snösmältningen. Substratet är nedfallna, ofta begravnade pinnar av lövträd, inte sällan på riktigt fuktig mark. Fruktkroppar kan även dyka upp sent på hösten. Scharlakansvårskål kan även finnas dränkt under smältvattnen.

Den avbildade svampen hittades i mitten på mars i år utanför Kolsva.

Foto: Tina Nordberg

Sparsamt med fynd av ögonpyrola

Bo Eriksson

Årets växt 2015 var ögonpyrola *Moneses uniflora*. Under året rapporterades arten från följande lokaler i länet:

- Myrskogen, Gniens NR, 274 exemplar (varav 23 i blom), gammal ängsmark med 80-årig granskog, rörligt markvatten från ås (Sören Larsson och Tom Sävström)
- Björksnarsravinen, Surahammar, 30 exemplar (varav tre i blom), gammal ängsmark med gran planterad på 1950-talet (Sören Larsson).
- Anundshög, Västerås, en kvadratmeter (överblommade), blandskog med mycket björk (Bengt Stridh).

Fem tidigare kända lokaler för ögonpyrola har besökts under 2015, dock utan att återfinna arten (fyra lokaler i Surahammar och en i Fagersta). Rapportörer: Sören Larsson samt Sten och Birgitta Widhe.

Under perioden 2009–2014 är ögonpyrola rapporterad från Klackbergs NR, Norberg, Färna i Skinnskatteberg och Jättåsarna i Fagersta.

Mellan 1990 och 2008 finns fynd från ytterligare nio lokaler och mellan 1970 och 1989 från ytterligare fyra lokaler.

De flesta fynden före starten av vår länsinventering kommer från länsstyrelsen och skogsstyrelsen (våtmarksinventeringen, inventeringar i samband med skötsel av skyddade områden samt nyckelbiotopsinventeringar).

En orsak till årets dåliga resultat kan kanske vara att vi varit upptagna med brandfältet.

Ögonpyrola Moneses uniflora, Anundshög 3 juni 2014.
Foto: Bengt Stridh

Det är en god idé att följa upp gamla fynd under 2016, så att vi får en bättre bild av ögonpyrolans förekomst i vårt län.

Mossor från början

Rostvitmossa Sphagnum fuscum

Uppskattad minikurs på Orkarmossen

av Einar Marklund (text) & Bengt Stridh (foto)

Den 22 augusti samlades nio intresserade i skogen utanför Norberg för att inhämta elementär kunskap om mossornas liv och leverne och besöka en litet kärr med intressant mossflora.

Besöket inleddes med en genomgång på parkeringsplatsen av medhavda mossor för att illustrera mångformigheten och visa på karaktärer för de olika grupperna. Lite grund om deras funktion i ekosystemet och betydelse för människan togs också upp, alltifrån den medicinska användningen av vitmossor på grund av deras antiseptiska egenskaper till det storskaliga nyttjandet av våra torvmossor. Välkänt är att flera av våra vanligaste skogsmossor använts till tätning av timmervägg.

Det andra syftet med minikursen var att besöka ett av länets trevliga rikkärr i kalkstråket mellan Fagersta och Norberg, Orkarmossen. Här finns lite ovanligare mossor och för den delen även kärlväxter. Våtmarken är också ganska lättframkomlig utan bottenlösa gungflyn.

Vegetationen på myren är en blandning av blötare starrkärr och tuvigare partier med enstaka småtallar. De tuviga partierna har ganska vanlig mossevegetation medan de blötare kärrpartierna med lite rörligt kalkhaltigt vatten innehåller de ovanligare arterna. Här finns till exempel den karakteristiska purpurvitmossan *Sphagnum warnstorfi* med grenbladen i prydliga rader växande tillsammans med den glänsande gyllenmossan *Tomentypnum nitens*, en kombination som en uppsalaprofessor i botanik benämnt ”den gyllene och röda alliansen”. Allians är i detta sammanhang ett växtsociologiskt begrepp, ett växtsamhälle med arter som har likartade krav på miljön. Krokbladiga brunmossor

Kursen inleddes med en grundläggande genomgång av olika grupper av mossor.

Räffelmossa *Aulacomnium palustre* är vanlig på Orkarmossen. På bilden också några skott av gyllenmossa *Tomentypnum nitens*.

som korvskorpionmossa *Scorpidium scorpioides* och späd skorpionmossa *Scorpidium cossoni* liksom den krokgreniga lockvitmossan *Sphagnum contortum* och den glänsande guldspärrmossan *Campylopusium stellatum* är andra rikkärrarter som påträffades.

Naturligtvis kan man inte när man är ute på kalkrika våtmarker undgå att hitta ovanligare kärlväxter, till exempel orkidéer. Såväl ängsnycklar *Dactylorhiza incarnata* som tvåblad *Listera ovata* och det lilla myggblomstret *Hammarbya paludosa* påträffades. En annan miniväxt som hittades var dvärg-

lummer *Selaginella selaginoides*. Några starrarter som indikerar rikare förhållanden kunde ses och slätterblomman *Parnassia palustris* blommade fortfarande på flera håll.

I "Mossor från början" har härmed såväl lövskogsmiljöer (2014) som våtmarksmiljöer besökts. Fortsättning kan komma att följa i någon form.

Talvitmossa *Sphagnum capillifolium*.

Inte bara mossor

Här är några andra fynd från kursdagen på Orkarmossen.

Kärvspindel
Dolomedes fimbriatus

Myggblomster
Hammarbya paludosa.

Guldspärrmossa *Campyllum stellatum*.

Myrbjörnmossa *Polytrichum strictum*.

Dvärglummer *Selaginella selaginoides*. I bladveckan syns sporsamlingar.

Purpurvitmossa *Sphagnum warnstorffii*.

Knäckepil blev grönpil

Bengt Stridh

Man har i sen tid uppmärksammat att det som tidigare förts till knäckepil *Salix euxina* (förr *Salix fragilis*) istället oftast är grönpil *Salix x fragilis* (förr *Salix x rubens*), en hybrid mellan vitpil *Salix alba* och knäckepil.

Detta grundar sig på att Flora Nordica 1, utgiven år 2000, gjorde en snävare tolkning än vad man gjort tidigare av vad som skulle anses vara knäckepil. Man skriver under grönpil (svenska översättningar från Flora Nordicas general volume): "Differences from *S. fragilis*: young twigs and leaves sericeous (silkeshåriga); buds more or less sericeous (at least some), longer, with a compressed apex (spets); young leaves less pale; leaf-blades with more attenuate (avsmalnande) or cuneate (killik) base and often less coarsely and more regularly glandular-serrate margin. The leaves of *S. x rubens* are usually narrower than those of *S. fragilis* and have a tapering base; however, the "Uppsala entity" of *S. x rubens* is very broad-leaved and has been classified as *S. fragilis* by Swedish authors (e.g. Grapengiesser in Hylander 1966)."

Anledningen till namnändringen av de vetenskapliga namnen är att "Linnés namn *Salix fragilis* typifierades nämligen av Belyaeva (2009) med ett exemplar av grönpil i Celsius herbarium. För den rena knäckepilen fanns inget tidigare artnamn, utan den nybeskrevs som *S. euxina*.", enligt Thomas Karlssons artikel "Nya namn på nordiska växter 6. Almväxter-korsblommiga" i Svensk Botanisk Tidskrift häfte 5, 2013.

Landskapsflorornas behandling

Tittar man i några av de nyaste landskapsfloror hittar man nedanstående texter.

Smålands flora (2007). "Knäckepil... Ryska undersökningar (Skvortsov 1968, 1973) indikerar dock att arten endast bör omfatta de former som är helt kala även som unga. Håriga exemplar förs då till grönpil *S. x rubens*, som är knäckepilens hybrid med vitpil *S. alba*. Denna avgränsning accepterades i Flora Nordica (Jonsell 2000)... För Smålands del har de flesta (ett hundratal) hittills granskade herbariebelägg under namnet *S. fragilis* visat sig vara grönpil. De flesta obelagda uppgifter om knäckepil gäller sannolikt också grönpil och redovisas nedan under denna. Ren knäckepil är alltså en sällsynthet i Småland". Sju fynd anges för knäckepil.

Grönpil *Salix x fragilis* klättrar uppåt i Artportalen på bekostnad av knäckepil *Salix euxina*.

Upplands flora (2010). ”Artuppfattningen följer här Flora Nordica (Jonsell ed. 2000), som behandlar knäckepil i en mer begränsad bemärkelse än svenska florer tidigare gjort. Det som tidigare allmänt uppfattats som knäckepil återfinns under *Salix x rubens* grönpil. Egentlig knäckepil har inte tidigare urskiljts, varför man inte har någon god bild av dess utbredning i Sverige och Uppland”. Fem fynd anges för knäckepil.

Under *Salix x rubens* grönpil står ”Arten har tidigare uppfattats som *Salix fragilis* knäckepil och under inventeringen rapporterats under detta namn. Alla uppgifter betraktas här som grönpil om inget annat klart utsägs. Den är ursprungligen odlad, men sedan länge naturaliserad med förekomster kring de större uppländska sjöarna och åarna, där den är tämligen allmän.”

Närkes flora (2013). Under knäckepil står ”Efter en omvärdering har de flesta tidigare kända ”knäckepilar” i Närke ansetts vara hybriden mellan vitpil och knäckepil och numera heta grönpil (jfr Hylander 1971). Knäckepil är en prydnadsväxt från Svarta Havet-området varav några få förekomster är kända i Närke.” Fyra fynd anges för knäckepil.

Slutsats
Vi bör ändra alla ”knäckepil” till grönpil, om man inte uttryckligen artbestämt den till knäckepil med karaktärer enligt Flora Nordica, som även nämns i texten från Smålands flora (hårighet avgörande). Jag har själv ändrat mina fynd av ”knäckepil” till grönpil i Artportalen. Ulf Malmgrens äldre uppgifter om knäckepil för Västmanlands flora har ändrats till grönpil av Einar Marklund, med kommentaren att de ursprungligen angavs vara knäckepil.

Slutsats

Om man ska vara på säkra sidan vad gäller knäckepil behöver belägg tas. Utan belägg får vi tills vidare betrakta alla fynd av ”knäckepil” i länet som grönpil.

Om man ska vara på säkra sidan vad gäller knäckepil behöver belägg tas. Utan belägg får vi tills vidare betrakta alla fynd av ”knäckepil” i länet som grönpil.

Knäckepil *Salix euxina*. 32 fynd, varav 10 före år 2000. Från Artportalen 2016-02-15.

Grönpil *Salix x fragilis*. 96 fynd. Från Artportalen 2016-02-15.

Jätteloka inventeras i Västerås kommun

Bengt Stridh

Västerås kommun har startat ett projekt som i år inleds med en inventering av utbredningen av jätteloka *Heracleum mantegazzianum* i Västerås kommun. Under nästa år ska man starta med bekämpning av jättelokan.

Efterlysning

Om du känner till växtplatser för jätteloka i länet vore det fint om du själv kunde lägga in dem i Artportalen eller meddela någon i vår styrelse, som kan hjälpa till med att lägga in fynden. Fynden i länet är, i de fall när biotopbeskrivning finns i Artportalen, gjorda i vägdiken (vanligast), åkerkanter i anslutning till vägdiken, vid vattendrag, ruderatmark, skogsbyrn och trädgårdutkast. Ur spridningssynvinkel är förekomster vid vattendrag de allvarligaste genom att fröna via vattnet då har möjlighet att sprida sig långa sträckor.

Invasiva främmande arter

Naturvårdsverket skriver på sin webb att ”Antalet främmande arter som finns i Sverige ökar för varje år. Ett hundratal främmande arter har lyckats etablera sig i svenska sjöar och vattendrag samt i havsmiljön och cirka 1 400 i landmiljön. Cirka 380 av dessa främmande arter skapar problem för naturen och människan och kallas därför ”invasiva främmande arter”.

På Jordbruksverkets webb skriver man att ”Främmande arter kan vara ett hot mot den biologiska mångfalden. Jättelokan är en främmande art som etablerat sig i Sverige. Den tränger ut annan växtlighet genom sina höga, täta bestånd. Jättelokans växtsaft kan också ge brännskador på människors hud i kombination med solljus. Därför bör jättelokan bekämpas.”

Länsstyrelserna har i ett informationsblad från 2014 skrivit att ”Sverige har genom ratificering av FN:s konvention om biologisk mångfald 1993 förbundit sig att motverka introduktion av främmande arter som kan leda till konsekvenser för den biologiska mångfalden. EU har 2014 antagit en ny förordning om invasiva främmande arter.”

Invasiva arter i länet

Av de främmande växtarterna i vårt län är blomsterlupin, jättebalsamin, jättegröe, kanadensiskt gullris, ryssgubbe och vresros bland de invasiva arter som har störst utbredning och som hittills mest påverkat den ursprungliga vegetationen. Sjögull är en art i vattenmiljöer som har potential att bli besvärlig på sikt då den är mycket svår att bekämpa.

Utbredningskartorna visar de fynd som är inlagda i Artportalen. De gula prickarna anger enskilda fynd, medan de blå prickarna i kartan anger att det finns flera närbelägna fynd. När det gäller speciellt de vanligare arterna kan man anta att de säkert har många fler förekomster än vad kartorna visar eftersom alla fynd inte läggs in i Artportalen. Det gäller blomsterlupin, jättegröe, kanadensiskt gullris, ryssgubbe och vresros.

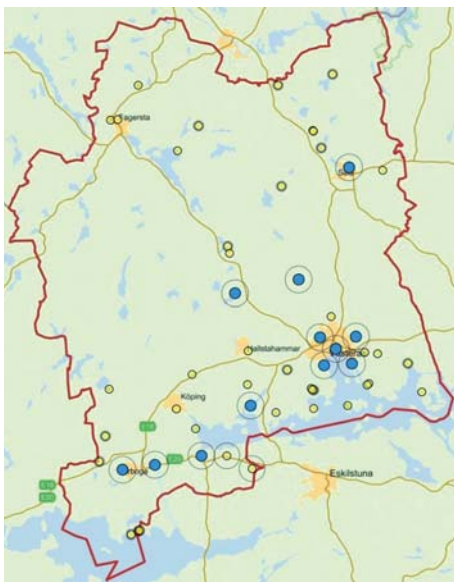
Mer om invasiva arter

Jätteloka *Heracleum mantegazzianum*

Foto: Tina Nordberg

Ryssgubbe *Bunias orientalis*

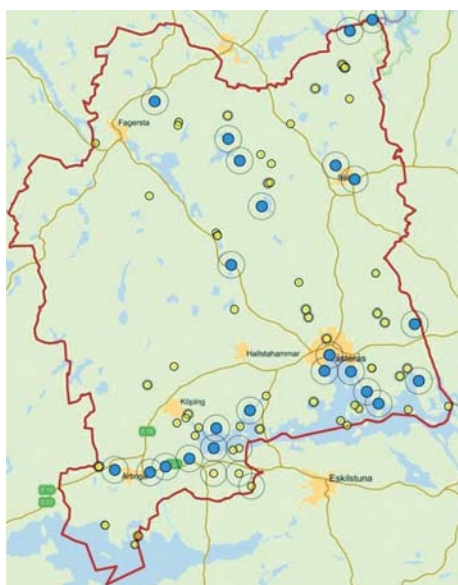
Foto: Tina Nordberg

Kanadensiskt gullris *Solidago canadensis*

Foto: Bengt Stridh

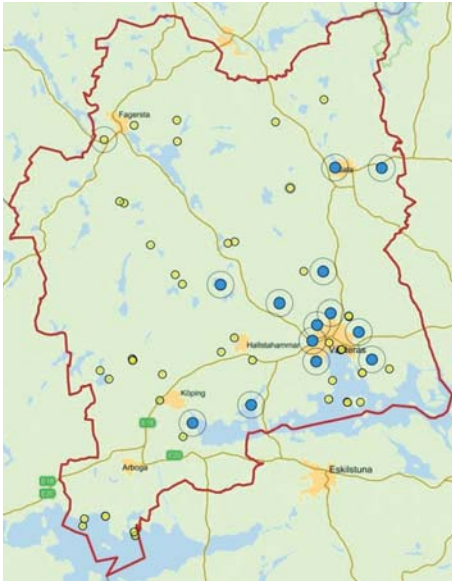

Jättegröe *Glyceria maxima*

Bengt Stridh i ett hav av jättegröe. I för- och bakgrund ses även den invasiva arten jättebalsamin. Foto: Jan Petersson

Invasiva arter i Västmanlands län

Jättebalsamin *Impatiens glandulifera*

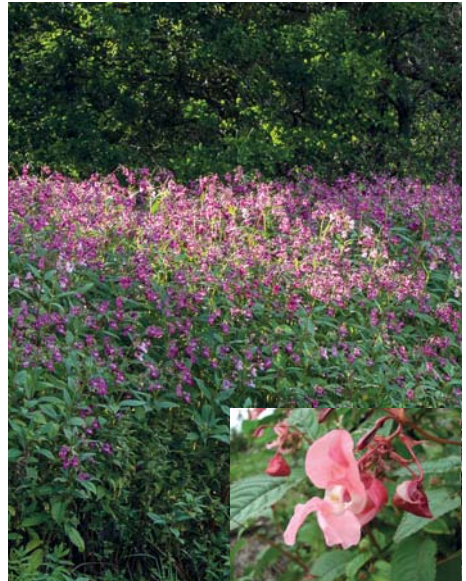

Foto: Bengt Stridh och Tina Nordberg (närbild)

Blomsterlupin *Lupinus polyphyllus*

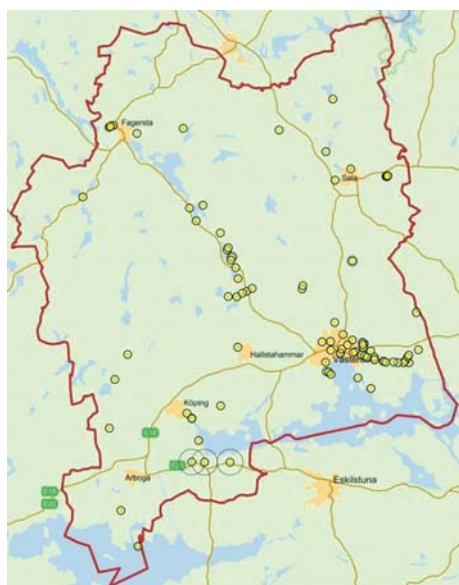
Foto: Tina Nordberg

Sjöglull Nymphoides peltata

Foto: Tina Nordberg

Vresros Rosa rugosa

Foto: Tina Nordberg

Lavar från början

Pigglav Cladonia uncialis. Foto: Bengt Stridh

Lavutflykt till Lapplands naturreservat

Bengt Stridh

Den 4 oktober 2015 gjorde föreningen utflykten "Lavar från början" till Lapplands naturreservat i Skinnskattebergs kommun. Det var 14 deltagare, där vi hjälptes åt att artbestämma inte bara lavar utan även en del svampar och mossor vi såg under vägen. Det var för årstiden behagliga 10-11 grader och solen värmdde på.

Naturreservatet bildades 1996, men delar av området har varit domänreservat sedan 1943. Det är 969 ha stort och består av vidsträckt myrar och gles tallskog enligt reservatsbeskrivningen. I den norra delen får skogen utvecklas fritt utan skogsbruk. Området ingår i EU:s nätverk av skyddade områden inom Natura 2000. Vid vårt besök hann vi bara se en liten del av reservatet. Vi började vid vägen mot Skinnskatteberg och gick till Hovtjärn, där vi fikade, och sedan åter till startplatsen.

Där vi gick var det tallskog, med artfattig kärlväxtflora och enstaka granar. Vi passerade även en myrmark. Renlavar tillhörde karaktärsarterna bland lavarna på marken, med fönsterlav *Cladonia stellaris*, grå renlav *Cladonia rangiferina* och gulvit renlav *Cladonia arbuscula*. Islandslav *Cetraria islandica*, pigglav *Cladonia uncialis* och hedlav *Cetraria aculeata* var andra marklavar som sågs. På träden var blåslav *Hypogymnia physodes* den dominanta arten, men vi fann också luddig skägglav *Usnea hirta*, nästlav *Bryoria furcellata*, manlav *Bryoria fuscescens*, gärdsgårdslav *Cetraria sepincola*, klilav *Imshaugia aleurites*, stocklav *Parmeliopsis ambigua*, näverlav *Platismatia glauca*, gällav *Pseudevernia furfuracea*, brämlav *Tuckermannopsis chlorophylla*, granlav *Vulpicida pinastri* och på död ved även olika spiklavar. På stenblock eller

berghällar noterades vinterlav *Arctoparmelia centrifuga*, påskrislavar *Stereocaulon sp.* och glatt navellav *Umbilicaria polyphylla*. De enda rikare träden var några aspar vid parkeringsplatsen, där det fanns den typiskt gula vägglaven *Xanthoria parietina* och små förekomster av hjälmrosettlav *Physcia adscendens*.

Vi noterade även några svampar: rödskeivig kanelspindling *Cortinarius semisanguineus*, mörkfotad bitterskeivling *Gymnopilus picreus*, rotfingersvamp *Ramaria boreimaxima* (på marken, rödlistad VU), sprängticka *Inonotus obliquus*, talticka *Phellinus pini* (på tallstam, rödlistad NT), citronticka *Antrodia xantha* och dropptaggsvamp *Hydnellum ferugineum*.

På en myrmark såg vi rubinvitmossa *Sphagnum rubellum*, rostvitmossa *Sphagnum fuscum* och tät vitmossa *Sphagnum compactum* och på en död tall spår av mindre mörgeborre *Tomicus minor*.

Ett stenblock kan bjuda på många spännande lavar.
Foto: Jan Petersson

Grynig nållav *Chaenotheca chrysocephala*. Foto: Bengt Stridh

Granlav *Vulpicida pinastri*. Foto: Bengt Stridh

Luddig skägglav *Usnea hirta*. Foto: Bengt Stridh

Fönsterlav *Cladonia stellaris*. Foto: Bengt Stridh

Hassel bjuder våren i ett nötskal

Av Bengt Stridh

Hassel *Corylus avellana* är sannolikt den kärnväxt som blommar tidigast i vårt län. Vid Dyudden, Gäddeholm, fanns hassel som släppte pollen vid beröring den 28 februari i år. 2014 släpptes pollen på samma plats redan den 5 januari!

Honblomma av hassel. Foto: Bengt Stridh

Hanhängen av hassel. Foto: Tina Nordberg

Botanisera på Facebook

Vilken växt, Mossor och lavar, Vilken svamp... Facebook erbjuder många värdefulla sidor för den som vill få hjälp med artbestämningar och dela med sig av kunskaper.

Använd sökfältet på Facebook och botanisera i cyberrymden!

Bo Eriksson under lupp

Av Tina Nordberg

Fullständigt namn och ålder

Bo Ragnar Eriksson, 70 år

Födelseort och familj.

Norrtälje, Familj: fru och två utflugna barn med varsin dotter.

Utbildning o nuvarande sysselsättning.

Kemi, zoologi, botanik, fysik och geovetenskap, Uppsala Universitet. Lärarhögskolan (Bi/Ke) Gymnasielärare i Bi/(Ke)/Naturkunskap/Miljökunskap i Sala, nu pensionär.

Är det mer än växter som intresserar dig i naturen?

Ja. Fåglar och svamp. Insekter och andra småkryp.

När och hur började ditt naturintresse?

I tonåren hemma på Björnö gård utanför Norrtälje. Rätt snart med kikare. Den 6 juni 1963 köpte jag min första anteckningsbok och åkte på helgläger med Fältbiologerna. Det räknar jag som starten som fågelskådare. Året efter mig kom en av de andra fältbiologerna från Norrtälje och vi var ofta ute och skådade fågel. Han var intresserad av växter och hans intresse smittade av sig på mig.

Favoritplats i länet?

Svartådalen.

Hur kom du i kontakt med BFiV?

När föreningen inventerade rutan med Sala silvergruva 2010.

Vilken betydelse har en botanisk förening?

En botanisk förening innebär bättre kontak-

ter med andra botaniskt intresserade i andra delar av länet samt bättre möjligheter att påverka skydd av växter/biotoper.

Du var den första i länet att hitta brandnåvan vid Hällebrännan. Berätta hur gick det till?

Håkan Hellstrand, 81-årig lantbrukare i Västerbykil var med på Mellanskogs exkursion till brandområdet vid Nyhyttan. Då såg han några nävor som han uppfattade som brandnåvor (han hade dock inte läsglasögon eller lupp så han såg inte blommorna så tydligt) Han läste i VLT om BFiV:s inventeringshelg och tog kontakt med Lotta Risberg. Hon tog kontakt med Bengt Stridh, som var i Hälsningland, så han mailade mig och undrade om jag kände Håkan och kunde kolla med honom var han sett dem och bad mig åka och kolla.

Jag fick reda på att det var mellan och till höger om två jättestora vedtravar. När jag kom dit gick jag först upp till Stora Damm-

sjön för att se om det fanns nävor där. Jag såg dock inga nävor varken där eller på vägen dit. Jag återvände till vedtravarna och började leta där det fanns lite annan grön vegetation eftersom nävorna vill ha lite näringsrikare, men inte då. Jag började nästan misströsta då jag i kikaren såg en blomma en bit bort. Det var svedjenäva men jag hittade fler nävor och kollade blommorna på varje exemplar och plötsligt stod en brandnäva där. Två ytterligare stod i närheten. I närheten fanns cirka 30 svedjenävor.

Jag åkte hemåt och ringde upp Håkan och sa: "Du hade rätt, jag hittade tre exemplar" Efter lite snack om hur jag gått säger Håkan: "Men var du så långt från traven? Mina stod bara 15 meter från traven".

Dagen efter var jag, Einar och Tom dit och hittade nävorna 15 meter från traven. Det var svedjenävor med ovanligt flikiga blad. Vilken tur att jag inte visste exakt plats för då hade jag snabbt konstaterat att Håkan hittat svedjenävor och åkt hem igen eller kanske letat upp de andra svedjenävorna men inte kollat vartenda exemplar utan räknat en del på lite avstånd och brandnävorna stod i kanten av "svedjenäveflocken" så då hade jag inte hittat dem.

Har du någon favoritväxt?

Jag får väl säga sätergentiana eftersom jag lägger ner fem till tio dagar om året på att sköta om en sätergentianalokal i Västra Härjedalen

Bästa sommarminnet 2015, botaniskt sett?

Förutom brandnävorna får jag väl säga när

jag hittade cirka 18 000 blommande krisslor och ungefär lika många sterila nordväst om Sala.

Är det något inom botaniken som intresserar dig särskilt?

Förutom att följa upp Floraväktarlokalerna i Sala och nordvästra länet så lägger jag mycket tid på att titta på och fotografera växter, främst orkidéer, på Kreta eller andra varmare öar.

De senaste tio åren har jag varit på Kreta eller Cypern minst en gång varje vinter/vår.

Vilken är din främsta drivkraft?

Ett grundmurat naturintresse och viljan att bevara så mycket natur/arter som möjligt

Beskriv dig själv med tre ord.

Gladlynt, tålmodig och uthållig när det gäller att räkna hotade arter

Varför sköter du om växter i Härjedalen?

År 1974 blev jag kontaktad av en person som var praktiklärare något år tidigare när jag jobbade i Avesta. Han var släkt med familjen som ägde Hotell Tännaldalen. De hade börjat med blomstervandringar för sina gäster 1973. Men 1974 kunde Carl-Fredrik Lundevall bara ha en vecka. På det viset blev jag blomstervandringsledare på hotellet mellan 1974 och 2006 samt 2008, det vill säga 34 somrar. Totalt 56 hela veckor, plus några orkidéhelger.

År 1993 berättade Tommy Lennartsson att på 1980-talet fanns sätergentianan på stora delar av sluttningen ovanför gårdsplanen

till huset på en av gårdarna som golfklubben köpt in för att göra Ljusnedals golfbana. Men nu fanns den bara kvar i en gles bård närmast gårdsplanen. Han tyckte man borde ta upp slätter på lokalen. Sagt och gjort. Dagen efter tog han och jag och Lars-Thure Nordin (vi var ledare på orkidéhelgen) hotellets slätterbalk och åkte ned och slog delar av sluttningen. Sista dagarna i juli hittade jag 17 exemplar.

Året efter slog jag själv delar av sluttningen och hittade 22 exemplar i slutet av juli. I mitten av augusti när de blommar hittade jag 49 exemplar. Efter det har jag skött om dem, oftast genom att slita bort konkurrerande vegetation för hand.

Efter att hotellet såldes till nya ägare som inte var ett dugg naturintresserade har jag åkt upp vid midsommartid för att ge dem en bra start, i mitten av juli för att inte årsplantorna, som ska blomma nästa år, inte ska få för mycket skugga och i mitten av augusti för att räkna hur många de blev. De har stadigt ökat i antal och som mest räknade jag in drygt 2 000 exemplar år 2011.

Kluringen

Det här är tävlingen för den som gillar att klura. Bilden är manipulerad och det är bara en liten del av en svensk växt.

Klura ut vilken växt det handlar om. Ett litet men välment pris kommer att utlottas bland alla rätta svar.

Ring eller mejla svaret till: Tina Nordberg, 070-303 16 10, tina_nordberg@hotmail.com

Meddela ditt svar före höstmötet.

Föreningen för dig med intresse för botanik i Västmanlands län

Vårt syfte är att främja utbytet av erfarenheter och kunskaper mellan medlemmarna, öka intresset för och kunskapen om botanik i Västmanlands län, verka för skydd och vård av hotade arter och växtmiljöer samt inventera länets växter och svampar. Det gör vi genom kurser, utflykter, inventeringar och föredrag. Välkommen!

Medlemsavgift 2016

Medlemskap i föreningen erhålles genom att betala medlemsavgiften som är 100 kronor per person och 120 kronor för hel familj på Bankgiro 308-6865. Om du betalar med inbetalningskort meddela också ditt namn och din e-postadress på inbetalningskortet.

Ny e-postadress?

Glöm inte att skicka din nya e-postadress till vår kassör Kenneth Nordberg, e-post: pkenneth.nordberg@gmail.com
Vi mejlar inbjudningar, påminnelser med mera under året.

Webbplats: www.bfiv.se

Vi ses även på Facebook!

Sök på föreningsnamnet.

Styrelse 2016

Bengt Stridh, ordförande
Gäddeholm 73, 725 97 Västerås
021-522 58, stridh.bengt@telia.com

Tina Nordberg, vice ordförande
Våsjo skola, 731 13 Kolsva
070-303 16 10,
tina_nordberg@hotmail.com

Jan Petersson, sekreterare
Torpunga 124, 736 92 Kungsör
070-687 65 31, jan@contentera.se

Kenneth Nordberg, kassör
Våsjo skola, 731 13 Kolsva
073-934 82 85,
pkenneth.nordberg@gmail.com

Bo Eriksson, Västerfärnebo
0224-74 01 12, bo.r.eriksson@spray.se

Einar Marklund, Surahammar
0220-364 01, enar.marklund@telia.com

Tom Sävström, Surahammar
0220-337 29, t.savstrom@hotmail.se

Valberedning

Seppo Ormiskangas, sammankallande
Ängelsberg, 0223-302 16

Hans Klinga, Köping, 0221-214 55

Revisor

Arne Persson

Revisorssuppleant

Lars Gustavsson

Mosippa Pulsatilla vernalis är en prioriterad art i årets floraväkteri. Den finns på ett trettiootal lokaler i länet, främst på och i anslutning till åsarna. Många av lokalerna är små och omfattar bara några få plantor. Mosippan riskerar att försvinna om inte åtgärder vidtas för att möjliggöra förnyring, till exempel bränning eller annan borttagning av förna och konkurrerande vegetation. Foto: Bengt Stridh

